

Enigma

Un relat de: [Lluís Pagès](#)

L'ampolla conté un paper enrotllat. Sort que en Dídac se n'ha adonat i el seu crit ha evitat que l'Alba la llencés quan el vidre li ha tocat el peu mentre passejaven vora el mar. Neguitosos per la troballa, desfan el cordill que envolta la suposada missiva. Un missatge ben misteriós, com ha de ser, se'ls mostra als seus ulls:

6k1/5ppp/pb2p3/1p2P3/1P2bPnP/P6r/1B4QP/R4R1K

- Per ser el plànol d'un tresor, déu n'hi ho, es farà guar! – pensa en Dídac en veu alta, esperat.

- Portem-lo al senyor Fidel, li encanta de resoldre endevinalles – fa l'Alba, sabedora que, en aquests casos, l'experiència és un grau.

En Fidel és un vell rondinaire i solitari, però davant d'un misteri se li abaixen totes les defenses típiques d'un misantrop ple de prejudicis. Ha reconegut de seguida de què es tracta:

- Mireu, esteu davant d'una notació emprada en els escacs per definir una posició qualsevol. És el que s'anomena notació FEN, de l'anglès Forsyth-Edwards Notation. Cada grupet de nombres i lletres (per exemple, P6r) és una fila del tauler, i hi són representades totes les caselles (hi ha vuit grupets separats per barres inclinades). Mirant el tauler des de la posició de les blanques, primer es descriu la vuitena fila, que correspon al primer grupet (6k1 en el nostre cas), després la setena (5ppp en el missatge) i així fins la primera (R4R1K). Cada fila del tauler es descriu d'esquerra a dreta, posant la inicial de la peça en les ocupades (en majúscula si és blanca i en minúscula si és negra), i les desocupades amb el número d'aquestes. Per exemple, 1B4QP, corresponent a la segona fila, vol dir que la casella a2 està desocupada (d'aquí el número 1), a la b2 hi ha un alfil blanc (B de Bishop en anglès), després vénen les caselles c2, d2, e2 i f2 sense cap peça (4 de lliures), la g2 està ocupada per la dama blanca (Q de Queen) i, finalment, a la casella h2 hi ha un peó blanc (d'aquí que la lletra pe estigui en majúscula). Ha quedat clar?

La cara dels nois és de decepció total. Una irrellevant posició d'escacs dins d'una ampolla a la deriva, hi ha gent que té molt poca feina. Però el vell, dissimulant una excitació continguda, se n'adona i els pica la curiositat:

- I si fos un missatge? Una ampolla que arriba a la platja amb un paperet dins acostuma a tenir un emissor que vol comunicar quelcom des del seu anonimat. I en aquest cas estem davant d'una combinació de lletres i nombres, la base de tota la criptografia. Proposeu-vos el repte de desxifrar-lo! Us adoneu que no hi ha vocals? Al número u li adjudicarem la vocal "a", al dos la "e", i així fins a la vocal "u", que serà la número cinc; aleshores, substituïu cada número del missatge per la vocal corresponent; a la vegada, bescanvieu la lletra de la peça en anglès pel seu equivalent en català, que encara guanyareu alguna vocal més: R de Rook per la T de Torre, N de Knight per la C de Cavall, B de bishop per l'A d'Alfil, Q de Queen per la D de Dama, K de King per la R de Rei i P de Pawn queda inalterada (és el peó). Per exemple, 1P2bPnP es convertiria en apeapcp, i ara es tractaria de trobar la combinació de lletres que doni una paraula entenedora. Ja us he donat massa pistes! - acaba en un to remugant.

- Òndia, quina passada! Vinga Dídac, mans a l'obra! – i desapareixen escales avall de l'estudi de l'oracle xerraire, disposats a treure l'entrellat del misteriós paperet.

- Ja ho tinc! Segons les indicacions del padrí, el missatge és ara el següent:

6ra/uppp/paepi/apePi/aPeaPcP/P6t/aAoDP/ToTaR - declara la noia.

- I què en fem dels sisos? – demana en Dídac, que s'olora que no està fet per a resoldre trencaclosques.

- Ben senzill: en l'alfabet, la sisena posició l'ocupa la lletra efa, de manera que finalment tenim el següent:

fra/uppp/paepi/apepi/apeapcp/pft/aaodp/totar. Ara només ens cal esbrinar els anagrames separats per les barres – l'Alba té el cervell que quasi li treu fum de tanta concentració.

- "Només" no és l'adverbi més escaient – puntualitza ell. Però la noia ni se l'escolta.

- El primer és senzill: fra de frare, fa? – i ja escomet el segon anagrama - "uppp" podria ser una forma abreujada de l'expressió "up a up", que vol dir cara a cara – suggereix l'Alba tot consultant el diccionari.

- Ui, això està agafat pels pèls; per què no "pupa"? Significaria alguna cosa molesta, que fa nosa – afegeix en Dídac, qui no ha decidit de llençar la tovallola (i sí una pe del que hauria de ser "pupp").

- D'acord, el trobo més adient. Seguim: els dos mots següents contenen idèntic número de lletres: paepi/apepi, alguna idea?- demana la noia, exigent amb el desafiament i amb en Dídac.

El noi repeteix en veu alta: - paepi, pepai... com sona "i pepa"? Voldria dir "i talòs", de poques llums, poc viu.

- He descobert que "apepi" és el nom d'un déu egipci demoníac! – fa l'Alba, engrescada.

- Si comencen a sortir diables, jo plego – remarca el noi - que una cosa és una innocent endevinalla i una ben altra despertar del son dels justos un esperit maligne que ens pugui tocar el nas -. Però l'Alba ni se l'escolta, atrafegada en el grupet de lletres que ve a continuació.

- La següent és "apeapcp", que es podria rellegir com "pap peca", pap pecador - l'erudició de la noia l'atabala, que no hi ha qui l'aturi, enfebrada per la descoberta.

- La cosa comença a fer por, no et sembla? - En Dídac està regirat de plegar de l'empresa, però calla de seguida en veure la cara de pomes agres d'ella.

- Només ens queden tres grupets per resoldre. Pft és difícil, però si la efa fos de frares, com en el cas de 6ra, per què no "pro fratribus tollentes"? A favor dels frares destructors, molt suggerent, no trobes? – indica al seu

company, el color de la cara del qual comença a agafar un to massa clar. Només veu una sortida a aquesta processó de paraules amenaçadores: arribar al final el més aviat possible i tancar el tema per sempre.

- "aaodp" és àpoda, que vol dir sense peus, sense fonament – declara en Dídac, coherent amb la seva decisió d'accelerar el procés.

- Bona, Dídac! I també et deixo la darrera – replica neguitosa en veure que s'acosta el final.

- "totar" és tarot, oi que sí? Tractant-se d'un missatge, és la primera paraula que em ve al cap, que això del tarot no és precisament aigua clara.

- Va, ajuntem les paraules: fra/molest/i talòs/dimoni/pap pecador/a favor dels frares que destrueixen/sense fonament/tarot, que es podria llegir com "frare molest i talòs, dimoni de pap pecador, protector dels frares que destrueixen, sense fonament, el tarot" – i se li dibuixa un somriure victoriós.

- Claríssim! – se'n fot en Dídac. – Va, Alba, li torna a tocar el torn al senyor Fidel, que segur que també ha provat de resoldre-ho, estarà bé de comparar-ho amb els nostres progressos.

Troben al vell reclinat sobre la taula on acostuma a resoldre els mots encreuats diaris, amb el cap amagat entre els braços. La curiositat pot més que el que els dicta la consciència i, sense fer soroll per por de despertar-lo, s'acosten a la taula i veuen un paper amb els següents gargots dibuixats per la seva mà:

6k1/5ppp/pb2p3/1p2P3/1P2bPnP/P6r/1B4QP/R4R1K

6k1 = fka = en anglès, formerly known as = conegut originàriament com

5ppp = uppp = en anglès, uvulopalatopharyngoplasty = treure teixit de la gola als que pateixen d'apnea quan dormen.

pb2p3 = pbepi = en anglès, bipep = bípede, sobre dues cames.

1p2p3 = apepi = en anglès, appie = aprenent

1p2bpnp = apebnp = en anglès, pep: energia, vitalitat; nab: enxampar = enxampar la vida.

Pfr = en anglès, pay for results = pagar pels resultats.

aboqp = en anglès, b(e) qaop = ser les tecles controladores q-a (amunt i avall) i o-p (esquerra i dreta)

rorak = rorac = en anglès, return on risk adjusted capital = rendabilitat del capital ajustada al risc, és a dir, el capital que es tornarà una vegada s'han avaluats els riscos.

Com han fet ells, en Fidel ha substituït el número sis per la lletra efa, però ha traduït els anagrames directament de l'anglès respectant la inicial de les peces en aquest idioma. Finalment, llegeixen el que el vell ha escrit després de les definicions de cada grupet de lletres: "et coneixem i et tallarem el que tens sobre les cames, aprenent, t'arrabassarem la vida i pagaràs pels resultats del control del capital".

A en Dídac se li fa un nus a la gola (i més avall, també) i a l'Alba si la punxen no li treuen sang. Dos missatges amenaçadors sorgits d'una mateixa font! En Dídac es fixa que el senyor Fidel té disposades les peces sobre el tauler exactament com indica el missatge de l'ampolla, amb una nota aclaridora: posició final de la partida entre G.Rotlewi (blanques) i Akiba Rubinstein (negres), jugada a Łódź (Polònia) l'any 1907.

- Fantàstic! El missatge de marres ha generat dos enigmes, a quin més esfereïdor – sentència en Dídac, home de poca fe en situacions com aquestes.

- Qui sap si la solució d'aquest entrellat rau en la partida que ens assenyala el vell – i es posa a reproduir-la.

Coneguda com la immortal de Rubinstein, conté les anotacions del mateix Fidel:

1 d4 d5 2 Cf3 e6 3 e3 c5 4 c4 Cc6 5 Cc3 Cf6 6 dxc5 Axc5 7 a3 a6 8 b4 Ad6 9 Ab2 0–0 10 Dd2 De7! 11 Ad3 dxc4 12 Axc4 b5 13 Ad3 Td8 14 De2 Ab7 15 0–0 Ce5 16 Cxe5 Axe5 17 f4 Ac7 18 e4 Tac8 (les blanques estan bé, però les negres estan millor, per la parella d'alfils i l'òptima coordinació de les peces) 19 e5 Ab6+ 20 Rh1 Cg4! 21 Ae4 (després de 21 Dxc4? Txd3, les negres tenen avantatge guanyadora; pitjor seria 21 Ce4 per 21 ..Txd3! 22 Dxd3 Axe4 23 Dxe4 Dh4 24 h3 Dg3 25 hxg4 Dh4 mat; tampoc funciona 21 Axh7+ Rxh7 22 Dxc4 per 22 ..Td2) 21 ..Dh4 22 g3 (si 22 h3 Txc3!! 23 Axc3 -o bé 23 Dxc4 Txh3+!! 24 Dxc3 Dxc3+ 25 gxh3 Axe4+ 26 Rh2 Td2+ 27 Rg3 Tg2+ 28 Rh4 Ad8+ 29 Rh5 Ag6 mat- 23 ..Axe4 24 Dxc4 -o bé 24 Dxe4 Dg3, i ben aviat és mat - 24... Dxc4 25 hxg4 Td3! -amença Th3 mat- 26 Rh2 Txc3, que defineix) 22 ..Txc3!! 23 gxh4 (si 23 Axc3 Axe4+ 24 Dxe4 Dxc2 mat; i si 23 Axb7 Txc3, amb atac guanyador) 23 ..Td2!! 24 Dxd2 (si 24 Dxc4 Axe4+ 25 Tf3 Txf3 i guanyen; si 24 Axc3 Txe2 25 Tf2 Axe4+ 26 Rg1 Axf2+ 27 Rf1 Af3 28 Td1 Cxh2 mat; o bé 24 Ab7 Txe2 25 Ag2 Th3!!, i teló) 24 ..Axe4+ 25 Dg2 Th3!!, i l'amença de mat a h2 no té defensa.

- Caram, quin dia més inspirat que tenia en Rubinstein! – fa ell.

- Les variants són tant o més espectaculars que la línia principal – fa ella.

- Si no t'expliques una mica més, desperto el padrí ara mateix – respon en Dídac.

- No caldrà, que ja no ho farà més – sentència en veu baixa l'Alba mentre truca pel mòbil.

Efectivament, els serveis d'emergències mèdiques van explicar-los que en Fidel havia sofert un atac de cor fulminant, com si el seu organisme hagués patit un xoc sobtat.

- Aquest senyor tenia deutes pendents, i es va enfilar a resoldre el missatge de l'ampolla sense adonar-se que la solució era enverinada, perquè contenia una amenaça que li va fer recordar vells conflictes – raonà l'Alba després de parlar amb la veïna xafarota, qui ja havia parlat amb el comissari responsable del cas.

- I els escacs, què hi tenen a veure? – insistí en Dídac, que ho veia una mica més clar, però no del tot.

- Els escacs estan al centre dels problemes d'en Fidel: de jove li agradava d'apostar calés al resultat de partides,

el que li generà enemics pels deutes acumulats. I aquesta obra mestre d'en Rubinstein va ser la gota que va fer vessar el vas, que hi apostà una suma incapaç de pagar si perdia – afegí l'Alba quasi xiuxiuejant, després de rebre a cau d'orella la nova confiança de la veïna.

- I com és que va apostar contra el gran Rubinstein? Que no hi entenia d'escacs? Era considerat un campió del món sense corona! – pensa en Dídac en veu alta tot sortint del macabre escenari.

- Sí, però la pressió dels calés que devia va forçar-lo a anar contra pronòstic, que guanyant Rottlewi s'hauria fet la barba d'or i amb unes senzilles taules ja hauria alleugerit la seva càrrega econòmica. Però no li va sortir bé i va perdre bous i esquelles.

- I la nostra solució de l'enigma, la versió catalana del missatge, es queda sense explicació? – el to de desencís d'en Dídac ho diu tot.

- Al nostre frare molest i talòs li podem atribuir les declaracions que vulguis – intentant treure ferro a l'assumpte.

- “Frare molest i talòs, dimoni de pap pecador, protector dels frares que destrueixen, sense fonament, el tarot”, què recoi deu voler dir? I si cada partida d'escacs amagués un missatge en la posició final? Qui sap si no obtindríem frases ben enginyoses, si no més enigmàtiques encara, de partides memorables dels millors jugadors ... – i en Dídac somriu, provocatiu.

- Una pregunta n'enceta una altra, el fonament de tota recerca. Tornem a la platja? – sentència l'Alba mentre li fa un petó als llavis per segellar qualsevol resposta negativa.

llpages